
Biotechnologie budou na prvním místě

Biotechnologie budou na prvním místě

Biotechnologie - takový byl nejčastěji skloňovaný termín při prezentaci nového plánu na podporu vědy. Na prvním místě mezi šesti prioritami ho jmenoval vicepremiér Martin Jahn a ještě dodal: "Musíme rozhodnout, co je pro nás nejdůležitější. Nemůžeme dělat úplně všechno." Dodal sice, že se neruší podpora ostatních oborů, navrhované dotace biotechnologií přesto překračují dosavadní představy.

Dvaapůlkrát víc

Obor, který produkuje nové léky, zdravotnické materiály, jemné diagnostické a měřicí přístroje využitelné nejen v medicíně, má podle Jahnova návrhu zdvojnásobit svou výzkumnou kapacitu. Nepůjde to pouze přerozdělením stávajících peněz kvalitnějším týmům.

"Je nutno otevřít nové příležitosti pro mladou generaci. Náklady lze přibližně odhadnout na 300 - 500 miliónů ročně," píše se v dokumentu, který zároveň žádá dalších 300 - 400 miliónů ročně pro nové ústavy zaměřené na aplikovaný výzkum. Doplnuje: "Zřízení nového relativně malého mezinárodního ústavu špičkové světové úrovně přijde na 700 miliónů korun, zhruba 400 miliónů korun stojí roční provoz." Celkové výdaje veřejných rozpočtů by měly dosáhnout pěti miliard korun, dvouapůlnásobek současné dotace.

Tato prognóza nestřílí příliš vysoko, pokud Česko bere vážně svůj podpis Lisabonské strategie, podle níž mají veřejné výdaje na výzkum do roku 2010 dosáhnout jednoho procenta ekonomického výkonu země - tedy částce dvakrát vyšší proti letošním 16 miliardám.

Autoři návrhu na podporu biotechnologií tvrdí, že Česko má řadu kvalitních vědců, značná část přitom pracuje na zahraničních univerzitách. Dohnat světové lídry ze západní Evropy, Ameriky a jihovýchodní Asie, ale také třeba Maďarska a Estonska však nebude snadné. Zatím chybí dostatečný počet malých biotechnologických firem, které podle místopředsedy vládní rady pro výzkum Vladimíra Víklíckého mohou produkovat výrobky na nejvyšší technologické úrovni.

Právě malé spin-off firmy, které budou vznikat vedle univerzit a využívat jejich intelektuální možnosti, mají být hlavním výsledkem nové vládní politiky.

Stížnost z mikrobiologie

O biotechnologiích se však na vládní radě mluvilo i v jiné souvislosti. Z českých vědců patří v oboru k nejnámějším mikrobiolog Václav Hořejší z Akademie věd, který počátkem roku přerušil spolupráci s vládními experty. "Pochybuji, že ti, kteří o novém plánu rozhodují, jsou dostatečně kompetentní," vysvětluje svůj odchod z Jahnova týmu Hořejší.

Věcnou příčinou byl jeden z prvních kroků nové strategie. Univerzitním vědeckým týmům se přidělovaly finance na příštích pět let podle nové metody. Hořejší přitom postup ministerstva školství veřejně odsoudil: "Je to největší selhání vědní politiky za posledních deset let," tvrdí slavný mikrobiolog, podle kterého byl systém výběru spíše náhodný. Peníze nedostali vědci, kteří nebyli o nic horší než ti, kteří dotace obdrželi.

Vládní rada chybu nepřiznala, i když se jí fakticky pokusila napravit. Ministerstvo školství slíbilo překlenovací dotaci třem vědeckým týmům, které se nejvíc ozývaly, a vládní rada oznámila, že vyhlásí soutěž o další záměry ještě letos a neúspěšní dostanou novou šanci.

"Pokud chyby vidí, měli by je ukázat ostatním," potvrzuje Hořejší, že takovým postupem vládní úředníci důvěru nemohou obnovit.

Léky na vzácné nemoci

Jedním z týmů, které mají slíbenou podporu ministerstva, jsou mikrobiologové z pražské přírodovědecké fakulty. Svou stížnost před veřejností obhájili připomínkou pravidelných publikací v jednom z nejslavnějších časopisů světové vědy Nature.

"Zatím nevíme, co bude dál, žádné peníze jsme nedostali," říká Jan Tachezy, který v týmu mikrobiologů vede výzkum parazitů. S kolegy sepsali nový výzkumný záměr a pokračují ve výzkumu, i když se pomalu propadají do dluhů.

Přítom práce jejich oddělení, které zkoumá některé tzv. vzácné nemoci, může přispět k tomu, že zdravotnické rozpočty v příštích letech uspoří miliardy.

Česko loni dovezlo léky za 46 miliard korun, podle údajů VZP nejrychleji rostou výdaje za léky na vzácné nemoci, způsobené především poruchami metabolismu. Předloni stály 2,2 miliardy. "Za dalších 10 let to bude desetnásobek," odhaduje Antonín Pečenka z VZP. Na trh přijdou další léky, které budou zachraňovat život dosud nevléčitelným pacientům.

Experti připomínají, že účastí na výzkumu těchto léků je možné snížit cenu za jejich nákup. Výzkum je jednou z mála možností, jak udržet solidární zdravotnický rozpočet.
Petr Holub, Lenka Zlámalová, Vendula Křížová